

РОЛЬ МУЗИКОТЕРАПІЇ В СТРУКТУРІ СУЧАСНИХ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

Ганна Врубель

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Анотація:

У статті розкрито структуру сучасних здоров'язберігаючих освітніх технологій і роль музичного мистецтва в них. На основі класифікації функціональних особливостей здоров'язберігаючих технологій розглянуто функції музичного мистецтва. Обґрунтовано можливості впровадження здоров'язберігаючих технологій в музичну діяльність. Особливу увагу приділено компенсаторній та фоново-лікувальній функціям музичного мистецтва (музикотерапії). Проаналізовано та доведено, що музичне мистецтво є невід'ємною частиною здоров'язберігаючих освітніх технологій, оскільки його принципи, форми, методи та зміст органічно поєднуються з концепцією здоров'язбереження, сприяють створенню здоров'язберігаючого середовища в музичній діяльності, забезпечують гармонійний розвиток особистості. Звернення до поняття «педагогічна музична терапія», аналіз його змісту дозволяють знайти нові підходи до реалізації здоров'язберігаючих технологій в музичній освіті.

Ключові слова:

музичне мистецтво; освітні технології; здоров'язберігаючих освітні технології; педагогічна музична терапія; музикотерапії.

Resume:

Vrubel Anna. The role of music therapy in the structure of modern health-protecting educational technologies.

The article reveals the structure of modern health-preserving educational technologies and the role of musical art in them. Based on the classification of functional features of health-preserving technologies, the functions of musical art are considered. The possibilities of introducing health-preserving technologies into musical activity are substantiated. The author pays special attention to the compensatory and background-therapeutic functions of musical art (music therapy). It is analyzed and proven that musical art is an integral part of health-preserving educational technologies, since its principles, forms, methods and content are organically combined with the concept of health-preserving, contribute to the creation of a health-preserving environment in musical activity, and ensure the harmonious development of the personality. Addressing the concept of "pedagogical music therapy" and analyzing its content allow us to find new approaches to the implementation of health-preserving technologies in musical education.

Key words:

musical art; educational technologies; health-preserving educational technologies; pedagogical music therapy; music therapy.

Постановка проблеми. Сьогодні підготовка висококваліфікованого фахівця, який має здатність до наукової діяльності й безперервної освіти, є основним завданням сучасного закладу вищої освіти. Не можна виховати фахівця без морального й фізичного здоров'я, без емоційної стабільності та досконалості. Актуальність зазначеної проблеми зумовлена потребою суспільства у здорових, морально зрілих особистостях, у необхідності прищеплювання смаку до будь-якої музики, співу, що спонукає застосування музикотерапії на всіх факультетах закладів вищої освіти. Сучасна освітня парадигма концентрує увагу на розвитку загальної культури та мислення людини з високим духовним потенціалом. Через творче відтворення дійсності у музичних художніх образах реалізується музичне мистецтво як підсистема духовного життя суспільства. Це специфічна сфера художньої діяльності зі складною структурою та соціальною значущістю і спрямованістю.

Функціональна значущість музичного мистецтва та механізми реалізації функцій у музично-освітній практиці є найважливішими з позицій сучасних освітніх технологій. Під час розгляду музичного мистецтва як педагогічного засобу, що забезпечує ефективність різноманітних впливів на особистість, саме функціональна значущість є визначальною.

Кожна із сучасних освітніх технологій у широкому розумінні є спеціально організованим процесом, що забезпечує взаємодію окремих осіб

у рамках конкретного соціально-культурного досвіду, зокрема досвіду музичної діяльності та музичної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх наукових джерел свідчить про те, що питання функціональної значущості музики висвітлено в науковій літературі досить широко, музикотерапія завжди була в центрі уваги. Оздоровчій функції музики і співу приділяли велику увагу ще давньогрецькі філософи. Сучасні дослідження вчених довели вплив музики на поліпшення емоційного стану та підтримки стійкого трудового ритму людини (соціологія Т. Адорно, Й. Кресанек, Б. Долинський, Г. Воскобойнікова, Г. Мешко, Ю. Бойчук та інші). Проблеми музичної психології одержали широку розробку у працях Л. Виготського, В. Медушевського, О. Ревякіна, В. Міляєва, Ю. Бреус. Найбільш розроблена сфера музичної психології – це психологія музичного сприйняття у працях Б. Яворського, Л. Мазеля. Однак перелік функцій не є незмінним, він постійно доповнюється новим контекстом, що обумовлено змінами, які відбуваються у суспільстві і безпосередньо залежить від системи суспільних потреб у сфері музичного мистецтва.

Формулювання цілей статті. Метою роботи є аналіз оздоровчих можливостей музичного мистецтва в структурі сучасних здоров'язберігаючих технологій в галузі освіти, класифікація функціональних особливостей здоров'язберігаючих технологій, обґрунтування

їхнього впровадження до музичної діяльності, доведення терапевтичної значущості музикотерапії у підвищенні психоемоційного стану людини.

Виклад основного матеріалу дослідження. Функціональні особливості музичного мистецтва сприяють реалізації здоров'язберігаючих освітніх технологій у музичній освіті, тому розглянемо їх більш детально.

Сприймаючи музичний твір, ми не тільки засвоюємо його зміст, але й осягаємо його емоційно і надаємо конкретним музичним образам естетичну оцінку, формуючи при цьому музичний смак – це є естетична функція.

Соціальна функція музичного мистецтва проявляється в тому, що ми маємо можливість перетворити соціальну реальність, виховати гармонійно розвинену особистість та видозмінити суспільство; формувати вольові та моральні якості людини, стимулювати творчі сили та здібності.

Із соціальної функції випливає безпосередньо комунікативна функція музичного мистецтва, суть якої характеризуємо, як створення музичної реальності, зумовленої конкретними чинниками. Соціальна функція безпосередньо визначає комунікативні можливості музичного мистецтва. Це пов'язано зі створенням музичної реальності, своєрідного музичного буття, яке обумовлене конкретними соціальними чинниками та умовами життя суспільства загалом та особистості в ньому.

Пізнавальна мета музики використовується доволі широко. Музичні твори є конкретними джерелами інформації щодо процесів, які відбуваються у суспільстві. Тому пізнавальна функція спрямована на освоєння дійсності та аналіз її за допомогою музичних художніх образів.

Формування гармонійно розвиненої особистості, її становлення і вдосконалення за допомогою музичного мистецтва, тісно пов'язані з гедоністичною функцією, що відображає здатність музики приносити задоволення. При освоєнні змісту музичного твору ми пізнаємо нове, тому естетична, пізнавальна та виховна функції реалізуються в органічній єдності.

У науковій літературі звертається увага на те, що музичне мистецтво несе у собі низку приватних особистісних функцій, а саме: функцію естетичної насолоди, функцію інтелектуально – філософської гри та фоноволікувальну функцію. Відповідно до останньої музика сприймається як фон, що змінюється в залежності від стану, настрою та самопочуття особистості, що збуджує або заспокоює. (Т. Адорно). Компенсаторна функція музичного мистецтва дозволяє вирішити певні психологічні

проблеми, відновити рівновагу та спокій, компенсувати та збалансувати відсутність краси й гармонії у навколишній дійсності, створити умови, що позитивно впливають на емоційну сферу особистості та сприяють збереженню здоров'я.

В межах компенсаторної функції музичного мистецтва виокремлюють кілька підвидів: корекційно-розвивальна, реабілітаційна або відновлювальна та оздоровча функції музики. Це дозволяє нам розглядати музичне мистецтво щодо соціально-оздоровчих, реабілітаційних та рекреативно-оздоровчих впливів на особистість.

Сьогодні охорона здоров'я дитини є пріоритетним напрямком діяльності соціуму, а використання новітніх здоров'язберігаючих технологій є відмінною особливістю вітчизняної освітньої системи. Експериментальні дані та нові знання про емоційний, інтелектуальний, психологічний та фізіологічний вплив музики на особистість, дозволяють розглядати її як засіб вдосконалення всіх галузей життєдіяльності людини

Музичне мистецтво відіграє провідну роль в деяких оздоровчих освітніх технологіях, отже розглянемо їхні особливості. Однак у розумінні поняття «технологія» є особливості та деякі розбіжності в освітньому та музично-діяльнісному аспекті, які необхідно визначити. Якщо в педагогічному аспекті «технологія» є послідовністю реалізації методичних установок і вона вторинна, то в музичній освіті «технологія» первинна. Під час сприйняття й освоєння музичних творів послідовність наших дій однозначна й незмінна: сприйняття музичного твору – аналітичне вивчення та виконавське освоєння музичного твору – творче відтворення музичного твору (виконання). Методик реалізації цієї технології може бути нескінченно багато: скільки педагогів-музикантів – стільки і методик.

Поліфункціональний підхід до музичного виховання передбачає організацію музичного середовища, спрямованого на гармонійний та цілісний розвиток особистості, інноваційний музично-освітній простір потребує відповідних технологій, серед яких звертаємо увагу на соціально-оздоровчі, рекреативно-оздоровчі та реабілітаційні технології. Кожна з них може належати до гуманітарних та суспільно-групових технологій, спрямованих на особистість та певну соціальну категорію.

Простежується взаємозв'язок і єдність у розумінні функцій музичного мистецтва і функціональних особливостей різних оздоровчих технологій, що мають його у своїй основі. Оздоровчі технології подібно до музичного мистецтва припускають соціалізацію особистості

(діяльність, спілкування, самосвідомість); освіти та розвиток, інформаційне збагачення та просвітництво (духовний розвиток, саморозвиток та соціальне самоствердження, формування ціннісних установок); реабілітацію (відновлення сил та духовної рівноваги, зняття емоційних затисків).

Таким чином, функції різних освітніх технологій та функції музичного мистецтва забезпечують безперервність освіти та духовного вдосконалення, створюють умови для розвитку активності, самостійності та творчого самовираження особистості, спрямовані на подолання психічної, фізичної та інтелектуальної напруги.

Музична терапія, як відбиток функціональної значущості музичного мистецтва, будується винятково з урахуванням музичного мистецтва. Не існує однозначного тлумачення поняття «музична терапія», незважаючи на достатню розробленість проблеми терапевтичного впливу музичного мистецтва. Ми трактуємо музичну терапію (музикотерапію) як сукупність різноманітних методів і технологій, які ґрунтуються на музичному мистецтві та використовують усі види музичної діяльності, музичні твори, окремі звукосполучення та звуки з конкретною оздоровчою та педагогічною метою. Навчання, виховання та розвиток (соціальна адаптація, розвиток психічних, інтелектуальних та спеціальних здібностей, активізації потенційних можливостей та ін.) – педагогічні цілі музикотерапії; оздоровчі цілі (загальне оздоровлення, підвищення працездатності, зняття нервової перенапруги та втоми, стресу та ін.). Музикотерапія – це свого роду швидка допомога, метод виведення особистості з депресивного стану. Музикотерапія призначена для «біологічно та соціально здорових людей» з метою навчити їх «гармонічному здоров'ю власного тіла». Музикотерапія народилася з досвіду і починається там, де є цілісне здоров'я та емоційно-психологічне задоволення потреб, починаючи з рівня повсякденного життя. Щоб підкреслити відмінності загальнооздоровчої та лікувальної музикотерапії, А. Менегетті запровадив термін «мелолістика», суть якого спирається на розвиток креативності людини-лідера, здорової відповідно до загальноприйнятих норм.

Дамо характеристику та визначимо основні форми та методи (технології) педагогічної музикотерапії. Основна мета педагогічної музикотерапії – гармонізація розвитку особистості спрямованою музичною діяльністю, самовираження і самопізнання суб'єктів цієї діяльності. Вона спрямована на нормалізацію

емоційно-вольової сфери та поведінкових реакцій, на профілактику та корекцію негативних емоційних станів, збереження та відновлення здоров'я, сприяє творчому самовираженню особистості, активності та впевненості у своїх силах та передбачає:

- участь практично всіх бажаючих у музично-терапевтичній роботі, незалежно від того, чи є у них здібності до музичної діяльності;
- створює атмосферу довіри, терпимості та уваги до внутрішнього світу особистості, викликає позитивні емоції, є засобом невербального спілкування;
- мобілізує творчий потенціал та внутрішні механізми саморегуляції й оздоровлення.

Основні принципи педагогічної музикотерапії зумовлені сучасними теоріями діяльності та навчання, а також основними принципами музичного виховання: індивідуальний підхід, психологічна комфортність, цілісність, образність, асоціативність, інтонаційна суть, художність.

Сучасна музична терапія розподіляється на два основні види: релаксаційна – заспокійлива, розслаблююча, яка ліквідує наслідки стресів і психічної напруги; адаптаційна – активізує розумову діяльність та фізіологічні процеси в організмі людини.

У практичній діяльності взаємодіють три основні форми музикотерапії: рецептивна (пасивна), активна (залежно від видів музичної діяльності), інтегративна (використання можливостей суміжних видів мистецтва). Відповідно реалізуються і музично-терапевтичні методи, які безпосередньо пов'язані з методами музично-педагогічного впливу на особистість і, великою мірою, повторюють їх.

Методи педагогічної музикотерапії можна класифікувати за такими критеріями:

1. Спрямованість на формування музично-естетичної свідомості – розвиток емпатії, емоційно-ціннісного ставлення до музики, розвиток толерантності.

2. Спрямованість формування досвіду музичної творчості – розвиток художньо-пізнавальних здібностей, умінь чути музику, встановлення асоціативних зв'язків та ін.

3. Стимуляція практичної музичної діяльності, музичного самовиховання та самовираження – активні інтегративні методи, що ґрунтуються на взаємозв'язку різних видів музичної діяльності.

Ефективність використання методів музичної терапії визначається рівнем професійної майстерності педагогів-музикантів, а конкретизація методики педагогічної музичної терапії безпосередньо залежить від

індивідуальних особливостей як суб'єкта, так і об'єкта освітньої діяльності.

Висновки. Сьогодні в сучасному світі музична діяльність та музичне мистецтво є складовою частиною здоров'язберігаючих освітніх технологій. Їхній зміст, принципи, методи, форми та засоби органічно вписуються в концепції здоров'язбереження, сприяють створенню здоров'язберігаючого середовища в музичній діяльності, забезпечують гармонійний розвиток особистості та збереження здоров'я дітей.

У цій роботі ми теоретично обґрунтували можливості музичного мистецтва в структурі сучасних здоров'язберігаючих технологій, розглянули принципи, форми та методи музично-оздоровчої діяльності в процесі навчання. Ми сподіваємося, що поняття «педагогічна музична терапія» та аналіз його змісту знайдуть нові підходи до практичної реалізації цього феномену в музичній освіті. Постановка проблеми. Сьогодні підготовка висококваліфікованого фахівця, який має здатність до наукової діяльності й безперервної освіти, є основним завданням сучасного закладу вищої освіти. Не можна виховати фахівця без морального й фізичного здоров'я, без емоційної стабільності та досконалості. Актуальність зазначеної проблеми зумовлена потребою суспільства у здорових, морально зрілих особистостях, у необхідності прищеплювання смаку до будь-якої музики, співу, що спонукає застосування музикотерапії на всіх факультетах закладів вищої освіти. Сучасна освітня парадигма концентрує увагу на розвитку загальної культури та мислення людини з високим духовним потенціалом. Через творче відтворення дійсності у музичних художніх образах реалізується музичне мистецтво як підсистема духовного життя суспільства. Це специфічна сфера художньої діяльності зі складною структурою та соціальною значущістю і спрямованістю.

Функціональна значущість музичного мистецтва та механізми реалізації функцій у музично-освітній практиці є найважливішими з позицій сучасних освітніх технологій. Під час розгляду музичного мистецтва як педагогічного засобу, що забезпечує ефективність різноманітних впливів на особистість, саме функціональна значущість є визначальною.

Кожна із сучасних освітніх технологій у широкому розумінні є спеціально організованим процесом, що забезпечує взаємодію окремих осіб у рамках конкретного соціально-культурного досвіду, зокрема досвіду музичної діяльності та музичної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх наукових джерел свідчить про те, що питання функціональної значущості музики

висвітлено в науковій літературі досить широко, музикотерапія завжди була в центрі уваги. Оздоровчій функції музики і співу приділяли велику увагу ще давньогрецькі філософи. Сучасні дослідження вчених довели вплив музики на поліпшення емоційного стану та підтримки стійкого трудового ритму людини (соціологія Т. Адорно, Й. Кресанек, Б. Долинський, Г. Воскобойнікова, Г. Мешко, Ю. Бойчук та інші). Проблеми музичної психології одержали широку розробку у працях Л. Виготського, В. Медушевського, О. Ревякіна, В. Міляєва, Ю. Бреус. Найбільш розроблена сфера музичної психології – це психологія музичного сприйняття у працях Б. Яворського, Л. Мазеля. Однак перелік функцій не є незмінним, він постійно доповнюється новим контекстом, що обумовлено змінами, які відбуваються у суспільстві і безпосередньо залежить від системи суспільних потреб у сфері музичного мистецтва.

Формулювання цілей статті. Метою роботи є аналіз оздоровчих можливостей музичного мистецтва в структурі сучасних здоров'язберігаючих технологій в галузі освіти, класифікація функціональних особливостей здоров'язберігаючих технологій, обґрунтування їхнього впровадження до музичної діяльності, доведення терапевтичної значущості музикотерапії у підвищенні психоемоційного стану людини.

Виклад основного матеріалу дослідження. Функціональні особливості музичного мистецтва сприяють реалізації здоров'язберігаючих освітніх технологій у музичній освіті, тому розглянемо їх більш детально.

Сприймаючи музичний твір, ми не тільки засвоюємо його зміст, але й осягаємо його емоційно і надаємо конкретним музичним образам естетичну оцінку, формуючи при цьому музичний смак – це є естетична функція.

Соціальна функція музичного мистецтва проявляється в тому, що ми маємо можливість перетворити соціальну реальність, виховати гармонійно розвинену особистість та видозмінити суспільство; формувати вольові та моральні якості людини, стимулювати творчі сили та здібності.

Із соціальної функції випливає безпосередньо комунікативна функція музичного мистецтва, суть якої характеризуємо, як створення музичної реальності, зумовленої конкретними чинниками. Соціальна функція безпосередньо визначає комунікативні можливості музичного мистецтва. Це пов'язано зі створенням музичної реальності, своєрідного музичного буття, яке обумовлене конкретними соціальними чинниками та умовами життя суспільства загалом та особистості в ньому.

Пізнавальна мета музики використовується доволі широко. Музичні твори є конкретними джерелами інформації щодо процесів, які відбуваються у суспільстві. Тому пізнавальна функція спрямована на освоєння дійсності та аналіз її за допомогою музичних художніх образів.

Формування гармонійно розвиненої особистості, її становлення і вдосконалення за допомогою музичного мистецтва, тісно пов'язані з гедоністичною функцією, що відображає здатність музики приносити задоволення. При освоєнні змісту музичного твору ми пізнаємо нове, тому естетична, пізнавальна та виховна функції реалізуються в органічній єдності.

У науковій літературі звертається увага на те, що музичне мистецтво несе у собі низку приватних особистісних функцій, а саме: функцію естетичної насолоди, функцію інтелектуально – філософської гри та фоноволікувальну функцію. Відповідно до останньої музика сприймається як фон, що змінюється в залежності від стану, настрою та самопочуття особистості, що збуджує або заспокоює. (Т. Адорно). Компенсаторна функція музичного мистецтва дозволяє вирішити певні психологічні проблеми, відновити рівновагу та спокій, компенсувати та збалансувати відсутність краси й гармонії у навколишній дійсності, створити умови, що позитивно впливають на емоційну сферу особистості та сприяють збереженню здоров'я.

В межах компенсаторної функції музичного мистецтва виокремлюють кілька підвидів: корекційно-розвивальна, реабілітаційна або відновлювальна та оздоровча функції музики. Це дозволяє нам розглядати музичне мистецтво щодо соціально-оздоровчих, реабілітаційних та рекреативно-оздоровчих впливів на особистість.

Сьогодні охорона здоров'я дитини є пріоритетним напрямком діяльності соціуму, а використання новітніх здоров'язберігаючих технологій є відмінною особливістю вітчизняної освітньої системи. Експериментальні дані та нові знання про емоційний, інтелектуальний, психологічний та фізіологічний вплив музики на особистість, дозволяють розглядати її як засіб вдосконалення всіх галузей життєдіяльності людини

Музичне мистецтво відіграє провідну роль в деяких оздоровчих освітніх технологіях, отже розглянемо їхні особливості. Однак у розумінні поняття «технологія» є особливості та деякі розбіжності в освітньому та музично-діяльнісному аспекті, які необхідно визначити. Якщо в педагогічному аспекті «технологія» є послідовністю реалізації методичних установок і вона вторинна, то в музичній освіті «технологія»

первинна. Під час сприйняття й освоєння музичних творів послідовність наших дій однозначна й незмінна: сприйняття музичного твору – аналітичне вивчення та виконавське освоєння музичного твору – творче відтворення музичного твору (виконання). Методик реалізації цієї технології може бути нескінченно багато: скільки педагогів-музикантів – стільки і методик.

Поліфункціональний підхід до музичного виховання передбачає організацію музичного середовища, спрямованого на гармонійний та цілісний розвиток особистості, інноваційний музично-освітній простір потребує відповідних технологій, серед яких звертаємо увагу на соціально-оздоровчі, рекреативно-оздоровчі та реабілітаційні технології. Кожна з них може належати до гуманітарних та суспільно-групових технологій, спрямованих на особистість та певну соціальну категорію.

Простежується взаємозв'язок і єдність у розумінні функцій музичного мистецтва і функціональних особливостей різних оздоровчих технологій, що мають його у своїй основі. Оздоровчі технології подібно до музичного мистецтва припускають соціалізацію особистості (діяльність, спілкування, самосвідомість); освіту та розвиток, інформаційне збагачення та просвітництво (духовний розвиток, саморозвиток та соціальне самоствердження, формування ціннісних установок); реабілітацію (відновлення сил та духовної рівноваги, зняття емоційних затисків).

Таким чином, функції різних освітніх технологій та функції музичного мистецтва забезпечують безперервність освіти та духовного вдосконалення, створюють умови для розвитку активності, самостійності та творчого самовираження особистості, спрямовані на подолання психічної, фізичної та інтелектуальної напруги.

Музична терапія, як відбиток функціональної значущості музичного мистецтва, будується винятково з урахуванням музичного мистецтва. Не існує однозначного тлумачення поняття «музична терапія», незважаючи на достатню розробленість проблеми терапевтичного впливу музичного мистецтва. Ми трактуємо музичну терапію (музикотерапію) як сукупність різноманітних методів і технологій, які ґрунтуються на музичному мистецтві та використовують усі види музичної діяльності, музичні твори, окремі звукосполучення та звуки з конкретною оздоровчою та педагогічною метою. Навчання, виховання та розвиток (соціальна адаптація, розвиток психічних, інтелектуальних та спеціальних здібностей, активізації потенційних можливостей та ін.) –

педагогічні цілі музикотерапії; оздоровчі цілі (загальне оздоровлення, підвищення працездатності, зняття нервової перенапруги та втоми, стресу та ін.). Музикотерапія – це свого роду швидка допомога, метод виведення особистості з депресивного стану. Музикотерапія призначена для «біологічно та соціально здорових людей» з метою навчити їх «гармонічному здоров'ю власного тіла». Музикотерапія народилася з досвіду і починається там, де є цілісне здоров'я та емоційно-психологічне задоволення потреб, починаючи з рівня повсякденного життя. Щоб підкреслити відмінності загальнооздоровчої та лікувальної музикотерапії, А. Менегетті запровадив термін «мелолістика», суть якого спирається на розвиток креативності людини-лідера, здорової відповідно до загальноприйнятих норм.

Дамо характеристику та визначимо основні форми та методи (технології) педагогічної музикотерапії. Основна мета педагогічної музикотерапії – гармонізація розвитку особистості спрямованою музичною діяльністю, самовираження і самопізнання суб'єктів цієї діяльності. Вона спрямована на нормалізацію емоційно-вольової сфери та поведінкових реакцій, на профілактику та корекцію негативних емоційних станів, збереження та відновлення здоров'я, сприяє творчому самовираженню особистості, активності та впевненості у своїх силах та передбачає:

- участь практично всіх бажаючих у музично-терапевтичній роботі, незалежно від того, чи є у них здібності до музичної діяльності;
- створює атмосферу довіри, терпимості та уваги до внутрішнього світу особистості, викликає позитивні емоції, є засобом невербального спілкування;
- мобілізує творчий потенціал та внутрішні механізми саморегуляції й оздоровлення.

Основні принципи педагогічної музикотерапії зумовлені сучасними теоріями діяльності та навчання, а також основними принципами музичного виховання: індивідуальний підхід, психологічна комфортність, цілісність, образність, асоціативність, інтонаційна суть, художність.

Сучасна музична терапія розподіляється на два основні види: релаксаційна – заспокійлива, розслаблююча, яка ліквідує наслідки стресів і

психічної напруги; адаптаційна – активізує розумову діяльність та фізіологічні процеси в організмі людини.

У практичній діяльності взаємодіють три основні форми музикотерапії: рецептивна (пасивна), активна (залежно від видів музичної діяльності), інтегративна (використання можливостей суміжних видів мистецтва). Відповідно реалізуються і музично-терапевтичні методи, які безпосередньо пов'язані з методами музично-педагогічного впливу на особистість і, великою мірою, повторюють їх.

Методи педагогічної музикотерапії можна класифікувати за такими критеріями:

1. Спрямованість на формування музично-естетичної свідомості – розвиток емпатії, емоційно-ціннісного ставлення до музики, розвиток толерантності.

2. Спрямованість формування досвіду музичної творчості – розвиток художньо-пізнавальних здібностей, умінь чути музику, встановлення асоціативних зв'язків та ін.

3. Стимуляція практичної музичної діяльності, музичного самовиховання та самовираження – активні інтегративні методи, що ґрунтуються на взаємозв'язку різних видів музичної діяльності.

Ефективність використання методів музичної терапії визначається рівнем професійної майстерності педагогів-музикантів, а конкретизація методики педагогічної музичної терапії безпосередньо залежить від індивідуальних особливостей як суб'єкта, так і об'єкта освітньої діяльності.

Висновки. Сьогодні в сучасному світі музична діяльність та музичне мистецтво є складовою частиною здоров'язберігаючих освітніх технологій. Їхній зміст, принципи, методи, форми та засоби органічно вписуються в концепції здоров'язбереження, сприяють створенню здоров'язберігаючого середовища в музичній діяльності, забезпечують гармонійний розвиток особистості та збереження здоров'я дітей.

У цій роботі ми теоретично обґрунтували можливості музичного мистецтва в структурі сучасних здоров'язберігаючих технологій, розглянули принципи, форми та методи музично-оздоровчої діяльності в процесі навчання. Ми сподіваємося, що поняття «педагогічна музична терапія» та аналіз його змісту знайдуть нові підходи до практичної реалізації цього феномену в музичній освіті.

Список використаних джерел

Воскобойнікова, Г. Л. (2014). Концепція комплексної оцінки адаптаційних можливостей у формуванні і збереженні індивідуального здоров'я людини. *Наука і освіта: Науково-практичний журнал Південного наукового центру НАПН України*. 8 (СХХV).

References

Voskoboynikova, G. L. (2014). The concept of a comprehensive assessment of adaptive capabilities in the formation and preservation of individual human health. *Science and education: Scientific and practical journal of*

- Долинський, Б. Т. (2010). *Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів до формування здоров'язберезувальних навичок і вмінь у молодших школярів у навчально-виховній діяльності*: монографія. Одеса: Видавець М. П. Черкасов.
- Мешко, Г. М. (2009). Професійне здоров'я педагога як необхідна умова його творчого кар'єрного зростання. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: зб. наук. праць*. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 9 (19).
- Ревякіна, О. (2013). Основні теоретико-методологічні підходи до проблеми особистісного здоров'я у вітчизняній та зарубіжній психологічній науці. *Психологія особистості*. 1 (4).

Відомості про автора:

Врубель Ганна Федорівна
annavrubel2018@gmail.com

Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
Наукове Містечко, вулиця, 59, м. Запоріжжя
Запорізька обл., 69000, Україна

doi: 10.33842/22195203-2025-35-136-104-110

Матеріал надійшов до редакції 09. 09. 2025 р.
Прийнято до друку 17. 10. 2025 р.

- the Southern Scientific Center of the National Academy of Sciences of Ukraine. 8 (CXXV). [in Ukrainian]
- Dolynsky, B. T. (2010). Theoretical and methodological principles of training future teachers to form health-saving skills and abilities in younger schoolchildren in educational activities: monograph. Odesa: Publisher M. P. Cherkasov, 2010. [in Ukrainian]
- Meshko, G. M. (2009). Professional health of a teacher as a necessary condition for his creative career growth. *Scientific journal of the National Pedagogical University named after M. P. Dragomanov. Series 16. Creative personality of a teacher: problems of theory and practice: collection of scientific works*. Kyiv: Publishing House of the National Psychological University named after M.P. Dragomanov, 9 (19). [in Ukrainian]
- Reviakina, O. (2013). Main theoretical and methodological approaches to the problem of personal health in domestic and foreign psychological science. *Personality Psychology*. 1 (4). [in Ukrainian]

Information about the author:

Vrubel Anna Fedorivna
annavrubel2018@gmail.com
Bogdan Khmelnytsky Melitopol State
Pedagogical University
Scientific Town, Street 59, Zaporizhzhia
Zaporizhzhia region, 69000, Ukraine

doi: 10.33842/22195203-2025-35-136-104-110

Received at the editorial office 09. 09. 2025.
Accepted for publishing 17. 10. 2025.